

סדר נזיקין | מסכת עבודה זרה מ"א-מ"ז
פרשת כי תשא | י-ט"ז באדר (25 לפברואר-3 למרץ)

דף מ"א: "חבר"

ישנו מושג ומעמד בהלכה שנקרא - "חבר".

הביטוי "חבר" המופיע בתלמוד ובהלכה פרושו אדם נאמן וירא שמים, שאפשר לסמוך עליו בענייני איסורים והלכות.

למשל, אם נמצאו פרות כביתו של אדם שניפטר, ואיננו יודעים האם מותר לנו להשתמש בפרות והאם הופרשו מהם תרומות ומעשרות - אם אנו מכירים באותו אדם שהוא "חבר", אזי אפשר לסמוך עליו שכל המאכלים כביתו מעושרים, כי **"חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו"**, כדי שלא יכשלו באכילת טבל.

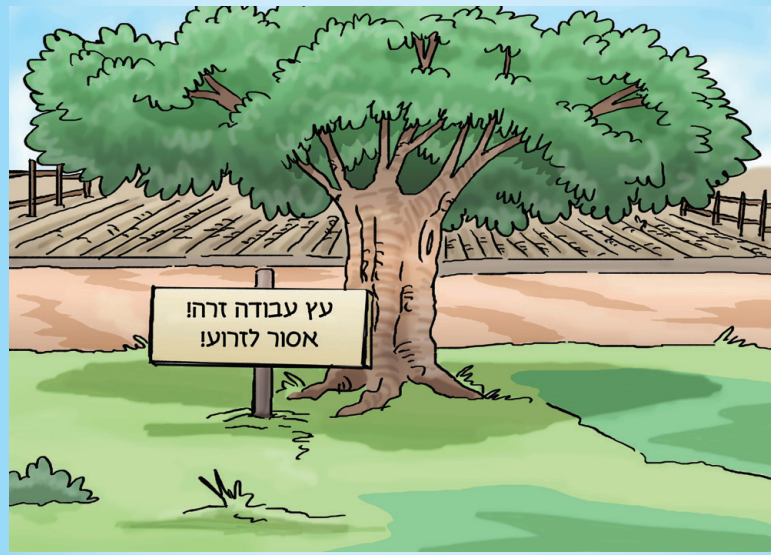
הרמב"ם בפרושו למשנה במסכת דמאי, מסביר שחברות של תלמידי חכמים היא חברות נאמנה לשם שמים, ולפיכך הם מכונים "חברים".

דף מ"ב: הנאה מחפצי עבודה זרה

קים איסור מן התורה להנות מחפץ שעבדו לו עבודה זרה.

בדף זה עוסק התלמוד במקרים אחדים של חפצי עבודה זרה, ביניהם: **"אשרה" - עץ שעובדי אלילים נטעו כדי לעבוד לו.**

מן העץ הזה פמוכן אסור להנות. לא רק שאסור להנות מפרות העץ, אלא אסור אפילו לטפס עליו כדי להגיע למקום גבוה. למשל, אם מישהו רוצה ללכוד ציפור שנמצאת על העץ, אסור לו לטפס על העץ כדי לתפוס את הציפור. הטיפוס אסור מפני שהקטפס נהנה מן העץ. כמו כן, גם **אסור לזרוע ירקות מתחת לעץ**, מפני שבפיוץ הצל של הענפים מיטיב עם הירקות ואסור להנות מן הענפים הללו. רבי יוסי אומר: גם בחורף אסור לזרע ירקות מתחתיו, כי הירקות נהנים מן העלים שנושרים בחורף מן העץ ומזבלים את האדמה.

מן התלמוד

סדר נזיקין,
מסכת עבודה זרה דף מ"א

"עטרה" - מעיקרא סבור גדיל כלילי בעלמא, ולבסוף סבור כעטרה למלך"

סבור - חשבו
כלילי - עטרה (עטרה=כתר)

הסבר: חכמים קבעו שפסל האוחז בידו עטרה - אסור משום עבודה זרה. אמנם בתחילה חשבו שהיא נעשתה כקישוט בלבד, אולם לבסוף סברו שהכוונה היא שאותו פסל נחשב למלך ועובדים לו, ולכן זו עבודה זרה.

על המפה

עטרות

עטרות היה מושב עובדים ששכן מצפון לירושלים, בסמוך לכפר הערבי קלנדיה ושדה התעופה עטרות. האדמות נרכשו על ידי החברה להכשרת היישוב, ובתחילה ישבה עליהן קבוצת קלנדיה, שהתקשתה להחזיק מעמד במקום והתפנתה. בשנת תרע"ט (1919) התיישבה במקום קבוצת עבודה והקימה בו יישוב תוך תנאים קשים, מחסור במים והתקפות מצד השכנים הערבים. בשיאו מנה היישוב 48 משפחות. **במהלך מלחמת העצמאות הותקף היישוב המבודד, ולאחר כישלונה של שיירת עטרות לפרוץ אליו, נטשו אותו התושבים והוא נשרף בידי הערבים.** מפוני היישוב הקימו באזור יהוד את המושב **"בני עטרות"**, הנקרא על שם היישוב הקודם.

מושב עטרות, 1944 (Wikipedia)

דף מ"ג: מנורת המקדש

לאחר שהחשמונאים ניצחו את היונים וגרשום מבית המקדש השני ומירושלים, הם ניגשו לשקם את בית המקדש, כדי לעבוד את עבודת המקדש.

מנורת הזהב שעשה משה רבנו נלקחה שלל זה מכבר על ידי האויבים, והיה צורך לעשות מנורה חדשה. באותם ימים היו בני העם עניים ולא היה להם די כמון כדי לעשות מנורה מזהב, ולפיכך עשו מנורה ממוטות של ברזל שצופו בכדיל. לאחר שהעשירו עשו מנורה חדשה מכסף. קשהעשירו עוד, היתה להם אפשרות לעשות מנורה מזהב טהור.

דף מ"ד: אדוניה

אדוניה היה אחד מבניו של דוד המלך.

בספר מלכים מסופר שאדוניה רצה למלוך אחרי אביו דוד, וכבר בחייו הוא ארגן חמישים אנשים שירוצו לפניו מרפבתו, כפיאות לכן המלך שמתעתד לרשת את המלך לאחר מותו.

חמישים האנשים הללו הוכשרו באופן מיוחד לריצה ממושכת ביותר; בין היתר הוציאו להם את הטחול, כי הטחול מכביד על הריצה. גם הרגלים שלקדם עברו טיפול מיוחד כדי לאפשר להם ריצה ממושכת כלי כאבים.

בבית דוד היה כתר מיוחד שבו כחנו מי ראוי להיות מלך מטעם בית דוד. הכתר היה בנוי בצורה מיוחדת שרק מי שיש לו חריץ באמצע הראש, הכתר יכול להתנישב כראוי על ראשו. כשהניחו את הכתר על ראשו של אדוניה ראו שהוא לא מתנישב עליו טוב והבינו שהוא אינו יכול לרשת את דוד אביו.

דף מ"ה: איזו עבודה זרה אסורה בהנאה?

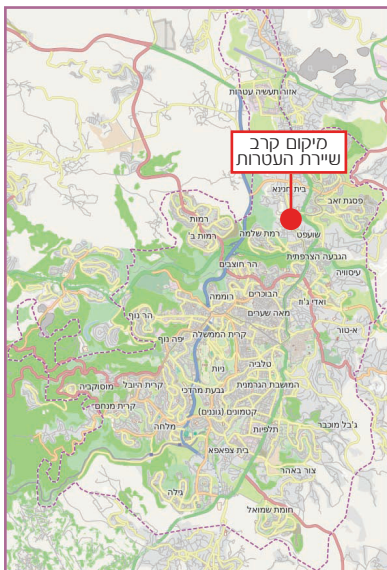
ישנה הלכה בתלמוד הקובעת כי נוכרי שהשתחוה לאדמה כעבודה זרה, לא אסר את האדמה כעבודה זרה, אכל לעומת זאת אם הוא חצב אבן ועבד אותה - האבן נאסרה בהנאה. מה ההבדל?

אם נוכרי עובד עבודה זרה לחפץ שהיה קיים והוא לא יצר אותו ולא עשה אותו - החפץ לא נאסר בהנאה. למשל, נוכרי נעמד ליד עץ ומתחיל לעבוד לו - העץ לא נאסר. אכל אם הוא חצב אבן מההר, כשהוא עובד לעבודה הזרה הוא אסר אותה בהנאה, כי היא מעשה ידיו. עבודה זרה אסורה אם היא מעשה ידי אדם - חפץ שעשה אדם.

★ | מן ההיסטוריה

שיירת עטרות

שיירת עטרות, שמנתה 25 לוחמים, הייתה שיירה צבאית של משאית משורינת ומשוריין אבטחה שיצאו מירושלים לעטרות במהלך מלחמת השחרור. דוד שאלתיאל, מפקד מחוז ירושלים, שלח את השיירה כדי להעביר חומרי ביצור לנווה יעקב ולעטרות. בכניסה לשועאפט פרץ המשוריין מחסום, עלה על מוקש ונתקע. הערכים תקפו את השיירה באש תופת, המשאית התלקחה וכל הלוחמים שבה נהרגו. מצבם של הלוחמים במשוריין היה נואש, וברגע האחרון עברה במקום שיירה ובה מפקד הצבא הבריטי בארץ ישראל ומפקד הלגיון, ששכנעו את הערכים להסכים להפסקת אש. 14 לוחמים נהרגו ו-11 נפצעו. בעקבות כישלון השיירה נאלצו תושבי עטרות להתפנות מהיישוב.

מפת הקרב של שיירת עטרות
Jerusalem location map

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

דף מ"ו: הזאה

מי שנטמא ממת אינו נטהר עד שמזים עליו ממי פרה אדומה. מן התורה אין כל איסור להזות בשבת על הטמא, אך חז"ל גזרו שלא לעשות כן, **כי ההזאה מטהרת את הטמא**, ויש בכך משום דמיון למלאכה, כי פעולת ההזאה יוצרת טהרה.

התלמוד מוסיף ואומר שאפילו אם טמא זקוק להזאה בשבת שהיא ערב פסח, וכלי ההזאה הוא לא יוכל לקיים את מצות הקרבת קרבן פסח - אין להזות עליו בשבת, כדי לא לעבור על גזרת חז"ל.

דף מ"ז: דיחי אצל מצוות

ישנו מושג תלמודי ידוע האומר כך: **"יש דיחי אצל מצוות, או אין דיחי אצל מצוות"**.

אחת מהלכות קרבנות קובעת כי קרבן שנפסל להקרבה על המזבח - לעולם אין מקריבים אותו אפילו שהפסול שלו נעלם לחלוטין.

כך לגבי קרבנות, אך לגבי שאר המצוות - התלמוד מסתפק. למשל, נוכרי לקח לולב ועבד לו עבודה זרה. כעת הלולב אסור בהנאה וכמוכן שאי אפשר לקיים בו מצות ארבעת המינים. כעבור ימים אחדים הבין הנוכרי כי זו ממש טיפשות לעבוד ללולב, והוא זרק אותו. ברגע שהוא זרק אותו - הלולב הפסיק להיות עבודה זרה ומוותר להנות ממנו. עבר יהודי ברחוב וראה את הלולב הזרוק. היה זה לולב מהודר ביותר, יפה, תמיר וירוק למראה.

כעת הספק הוא האם מותר להשתמש בלולב - כי "אם יש דיחי אצל מצוות", אזי גם לגבי מצוות אנו אומרים שחפץ שנדחה מן האפשרות לקיים בו מצוה, לעולם אי אפשר לקיים בו מצוה.

מתולדותיו |

דוד שאלתיאל

(תרס"ג-תשכ"ט, 1903-1969)

האלוף דוד שאלתיאל ז"ל היה מפקד שירות הידיעות של ההגנה, מפקד חטיבת עציני ואלוף בצה"ל. שאלתיאל נולד בגרמניה ובשנת תרפ"ג (1923) עלה לארץ, עבד כפועל חקלאי והצטרף להגנה ושירת בלגיון הזרים הצרפתי כדי לרכוש ניסיון צבאי. בשנת תרצ"ה (1935) נשלח לאירופה למטרות רכש, נתפס על ידי הנאצים ונכלא למשך 8 חודשים במחנות הריכוז בדכאו ובבונוואלד. **לאחר שובו לארץ פיקד על שירות הידיעות של ההגנה, הש"י, והיה מפקד מחוז ירושלים. במלחמת העצמאות התמנה למפקד חטיבת עציני וניהל את המערכה על ירושלים.** שאלתיאל הקים את חיל הספר, שהפך לאחר מכן למשמר הגבול, והיה מפקדו הראשון. אחרי שחרורו מצה"ל כיהן כשגריר במספר מדינות.

אלוף דוד שאלתיאל (Wikipedia)

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

תלמוד ישראלי- הדף היומי לילדים, מחבב ומנגיש את לימוד התלמוד, מגביר אהבת תורה ומעצים את התא המשפחתי והקהילתי.

הפרוייקט כולל- שבעה כרכים המקיפים את כל דפי התלמוד עפ"י סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בעשרות אלפי עותקים, דף פייסבוק [f](#) 60 סרטונים ב- [YouTube](#) בשיתוף ערוץ מאיר עם כוכבי הילדים אסי וטוביה.

לפתיחת מוקד לימוד כקהילה או בית ספר לפרטים: **ענבל הלל רכות פרויקטים** inbalh@medison.co.il | טל. 03-9250274

שאלת השבוע

התשובות לשאלות נמצאות בעלון זה

1. מי מוגדר כ"חֵבֵר", ומה משמעות ההגדרה הזו מבחינה הלכתית?
2. איזו עבודה זרה אסורה בהנאה?
3. מה פירוש הביטוי דיחוי אצל מצוות, ולמה זה משנה?

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).

את התשובות יש לשלוח במייל עד יום רביעי בשעות הצהריים: talmudisraeli@medison.co.il

הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.

*בפיקוח רואה חשבון

מה הקשר

חברו בין המשפטים לתשובות הנכונות:

1. לרצים של אדוניה הוציאו את ה... 1. ברזל
2. אדם נאמן וירא שמים נקרא.... 2. שאלתיאל
3. החשמונאים עשו מנורה מ... 3. טחול
4. שם משפחתו של מפקד הש"י היה... 4. אשרה
5. עץ של עבודה זרה נקרא.... 5. חבר

! | יש לי מושג | אסרו חג

אסרו חג הוא היום שאחרי כל אחד משלושת הרגלים, פסח שבועות וסוכות. בזמן המקדש היו חלק מקרבנות החג נאכלים ביום זה, ולכן גם כיום נוהגים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון. מקור השם הוא בפסוק "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח".

70 שנה למדינת ישראל

1986/תשמ"ו אסיר ציון נתן שרנסקי עולה לארץ

נתן שרנסקי נולד בתש"ח (1948) בברית המועצות בשם אנטולי בוריסוביץ. שרנסקי היה ציוני נלהב ועודד יהודים לעלות לארץ. בקשותיו שלו לקבל היתר עלייה נדחו מסיבות "ביטחוניות". הוא פעל לשמירה על זכויות אדם והפך לדוברם של אסירי ציון ומסורבי העלייה. בשנת תשל"ז (1977) נעצר והואשם בכגידה, ריגול והסתה. בית המשפט גזר עליו 13 שנות מאסר. שרנסקי שרד את קשיי המעצר ושמר על חירותו הנפשית בזכות דבקו בזהותו היהודית ותשוקתו לעלות לארץ. הוא הפך לסמל המאבק לשחרור יהודי ברית המועצות. לאחר מאבק ולחצים רבים החליטו השלטונות לשחררו במסגרת עסקה עם ישראל, ובשנת תשמ"ו (1986) השתחרר ועלה לארץ. שרנסקי כיהן כשר בממשלות ישראל, ומשמש כיו"ר הסוכנות היהודית.

אנטולי שרנסקי, נפגש עם ראש הממשלה דאז שמעון פרס לאחר שחרור מברית המועצות (לשכת העיתונות הממשלתית)

תשמ"ו/1986

דבר תורה לשולחן שבת

הרב יוסף צבי רימון, מייסד וראש "מרכז הלכה והוראה"

בפרשתנו מופיע הציווי לבניית אחד מכלי המשכן: **"ועשית כיוור נחשת וכנו נחשת לרחצה... ורחצו אהרן ובניו מננו את ידיהם ואת רגליהם"**. הכיוור אינו מופיע יחד עם כל הכלים בפרשת תרומה וזאת כיוון ששונה הוא בתפקידו, הוא אינו משמש לעבודה עצמה במשכן אלא משמש ככלי להכנת הכהנים לעבודתם.

האם נוכל ללמוד מנטילת ידי ורגלי הכהנים בכיוור לנטילת הידיים שלנו בכל בוקר? נתבונן בדברי רבי שלמה בן אדרת שהיה תלמיד הרמב"ן וחי לפני 700 שנה בספרד. בדבריו הוא נותן טעם (סיבה) לנטילת הידיים ומדמה את מי שנוטל ידיו בכל בוקר לכהן: **"וצריכין אנו להודות לו יתברך על שבראנו לכבודו לשרתו ולברך בשמו... ולפיכך אנו צריכין להתקדש בקדושתו וליטול ידינו מן הכלי, ככה שמקדש ידיו מן הכיוור קודם עבודתו"**. כל אחד מאיתנו נולד למשהו מיוחד ומיועד לשליחות המיוחדת שלו בעולם. נטילת הידיים מכינה אותנו לשליחות זו כמו נטילת הידיים של הכהנים בכיוור שבמשכן.

